

27. 11. 2015

Helsingissä 27.11.2015

ad no. 57,040,2014

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ NUORISOLAIKSI

Kehittämiskeskus Opinkirjo kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa hallituksen esityksestä nuorisolaiksi ja toteaa seuraavaa:

Lausunnossaan Kehittämiskeskus Opinkirjo keskittyy joihinkin pääkohtiin, joiden osalta laki muuttuu olennaisesti suhteessa vuoden 2006 nuorisolakiin.

Yleistä

Esitys nuorisolaiksi on luonteeltaan varsin pitkälti vuoden 2006 lain päivitys, tai siinä ilmenneiden ongelmakohtien korjausyritys. Hengeltään esitys uudeksi laiksi ei siis muuta toivotun toiminnan sisältöä tai sen ohjausta juurikaan, vaan muutokset ovat teknisiä.

Toimialalla olisi tarvetta lainsäädännöllä ohjata eri hallintokuntia velvoittavasti tiiviimpään yhteistyöhön nuorten kohderyhmän palvelujen tuottamisessa. Nyt valmistellulla esityksellä siiloutumista vähentävää kehitystä ei saada aikaan, vaan mahdollisesti eriytetään nuorisopalvelut omaksi irralliseksi saarekkeekseen. Nykytilanteessa, jossa nuorten määrä vähenee, olennaista olisi, että kaikkien hallinnonalojen suunnasta nuorten hyväksi toimivat tahot ymmärtäisivät yhteisen intressin voimien yhdistämisen kautta ja siiloja poistamalla. Tässä suhteessa käsillä oleva esitys on kunnianhimon hallintolaki, joka ei vaikuta toimintojen sisältöihin olennaisessa määrin. Tämä johtunee varsin perinteisestä lainvalmistelun taustalla olevasta ennakoititiedosta (tulevaisuudentutkimus), jossa ei ole otettu huomioon laajempia yhteiskunnallisia muutoksia ja sen vaikutuksia nuorisoikäluokkaan.

Vaikka lainvalmistelun pohjatyössä on laajasti kuultu ja osallistettu esim. järjestöjä, ja kysytty kantoja kehitystarpeisiin, valmistelussa ei ole onnistuttu tuomaan esiin uusia näkökulmia. Tämä on johtunut pääasiassa tavasta, jolla lakia koskeva valmistelu on toteutettu ottamalla lähtökohdaksi nykyinen laki. Tällä tavoin näkökulmiksi on saatu nykymuotoista lainvalmistelua tukevia kantoja sen sijaan, että olisi luotu kunnollinen tulevaisuusestimaatti. Leimallista tälle vuoden 2006 lain pohjalta käydylle keskustelulle on ollut huomion kiinnittyminen ensisijaisesti nuoren määritelmään ja sen ikärajaan, joka on noussut kenties keskeisimmäksi keskusteluteemaksi järjestöjen avustuskelpoisuuden rinnalle, sen sijaan, että olisi keskusteltu kohderyhmän tosiasiallisista ominaisuuksista ja tarpeista sen ajan puitteissa, jonka nyt esiteltävän nuorisolain voidaan olettaa olevan voimassa, eli noin kymmenen vuotta.

Lausunnossaan Kehittämiskeskus Opinkirjo keskittyykin lakiesityksessä nostettuihin keskeisimpiin teknisiin muutoksiin.

Nuorisotoimen yhteistyö muiden paikallisten toimijoiden kanssa

Nuorisolakiesityksen 3 luvun 9 pykälässä on määrätty, että kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto, joka toimisi vuorovaikutuksessa nuorisoalan järjestöjen ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Siiloutumista voitaisiin purkaa kirjaamalla ohjaus- ja palveluverkoston yhteistyötahoiksi kunnan muutkin nuorille palveluja tuottavat hallinnonalat. Vaikka pykälän 9 yksityiskohtaisissa perusteluissa onkin mainittu, että edustettuina voisi olla myös muita viranomaisia, kuten esimerkiksi kunnan kulttuuri-, liikunta- ja kirjastotoimi, tämä kirjaus on nykyistä lakia heikompi, koska se ei ole yhtä velvoittava. Vähintäänkin kohtaan tulisi lisätä kunnan opetus- ja sivistystoimi.

Opetus- ja sivistystoimen osallisuus kuntatason yhteistyössä on välttämätöntä, jotta nuorten paikallisen osallistumisen, vaikuttamisen ja osallisuuden kanavat ovat nuoren näkökulmasta osa samaa sisällöllistä kokonaisuutta. Opetustoimen osallisuus edesauttaa myös tasa-arvonäkökulman toteutumista, koska sen kautta turvataan kohtaanto koko nuorisoikäluokkaan. Menemättä yksityiskohtiin Kehittämiskeskus Opinkirjo muistuttaa, että perusopetus on sidottu lasten ja nuorten paikallisen osallisuuden verkkoon oppilaskuntatoiminnan ja myös 2016 käyttöön otettavien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kautta.

Lain tavoite

Uuden nuorisolain tavoitteena olisi edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuutta sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista samoin kuin nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, sekä edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Arvolähtökohtia olisivat yhteisvastuu, monikulttuurisuus, kansainvälisyys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö.

Tavoitteet ovat kannatettavia ja kattavia, ihmisyyteen liittyviä yleisen länsimaisen humanistisen arvopohjan mukaisia, toki myös tutkimuksen toteennäyttämiä hyvinvoinnin kulmakiviä. Monikulttuurisuutta ja kansainvälisyyttäkin lienee edelleen tarpeen painottaa, vaikka osin käsitteet ilmentävät enemmän ajattelua erilaisuuden esiintuomisen näkökulmasta kuin ihmisyyden samankaltaisuuksien korostamista, ja sitä kautta kasvamista yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Nuorisolakiluonnoksen arvolähtökohdat ilmentävätkin enemmän näiden arvojen puutetta nykytilanteessa, ja tarvetta lain kautta edistää niitä. Tässä suhteessa yhteisöllisyyden ja osallisuuden painottaminen lakiesityksessä on hyvin painotettu valinta. Lisäksi lakiin sisällytetty säännös viranomaisen velvollisuudesta tarjota nuorille mahdollisuutta osallistua nuorisotyötä ja –politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tukee kuntalain velvoitteita.

Ikäraja

Laissa nuorilla tarkoitettaisiin 7–29-vuotiaita, mutta kuulemisen ja osallistumisen osalla huomioitaisiin myös nuoremmat lapset. Ikärajan asettaminen lasten koulunaloitusikäen on tarkoituksenmukaista ja auttaa lainkäyttäjää kohdentamaan toimintaansa. Asetettuna juuri tähän nivelkohtaan se kuitenkin asettaa oletuksen jonkinlaisesta sisällöllisestä nivoutumisesta oppivelvollisuuskouluun ja vanhempien osalta kouluttautumisikäen toisen ja kolmannen asteen koulutuksessa. Olisikin tarkoituksenmukaista, että nuoria lain kohderyhmänä katsottaisiin nuorisotyön siiloa laivemmasta näkökulmasta, kunhan lain kirjain ja henki toteutuvat.

Valtionapukelpoisuus

Lakiesityksen keskeisiä muutoksia suhteessa 2006 nuorisolakiin on järjestöjä koskeva valtionapukelpoisuuden hakeminen. Asia koskee uusien toimijoiden lisäksi aiemmin nuorisolain piirissä olleita toimijoita.

Lain tavoite harkita nykyisen toimijakentän tarkoituksenmukaisuutta, mukaan lukien palvelu- ja kehittämiskeskukset, tulee selväksi. Lakiehdotuksen 6 luvun 21 pykälässä todetaan, että valtionapukelpoisuus voidaan peruuttaa, jos järjestön toiminta ei kahtena peräkkäisenä vuotena täytä lain valtionapukelpoisuudesta säätämiä ehtoja. Luonnollisesti on hyvä, jos lain nojalla voidaan valtionapukelpoisuus peruuttaa järjestöllä, joka ei toimi nuorisolain mukaisesti. Tähän voidaan kuitenkin vaikuttaa myös ilman lakitekstiä jättämällä vuosittainen harkinnanvarainen valtionavustus myöntämättä.

Osaamiskeskukset

Kehittämiskeskus Opinkirjo pitää hyvänä esitystä nykyisen palvelu- ja kehittämiskeskusjärjestelmän korvaamista nuorisotoimialan sisällöllisiä ja temaattisia tarpeita palvelevalla osaamiskeskusjärjestelmällä. Mikäli lakiesitys hyväksytään, jää nähtäväksi, jääkö osaamiskeskusjärjestelmä riittävän joustavaksi ja ketteräksi, jotta sillä aidosti voidaan tukea ehdotetun lain 4 §:n mukaisen tehtävän hoitamista. Suotavaa olisi, ettei osaamiskeskusverkostosta tulisi institutionalisoitunutta vallankäyttöjärjestelmää, vaan aidosti sisällöllistä kehittämistä ja edistämistä tukeva kokonaisuus. Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää, että osaamiskeskukset olisivat temaattisia ja sisällöllisiä toimijoita, eivät edustuksellisia, saati edunvalvonnallisia keskuksia.

Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta

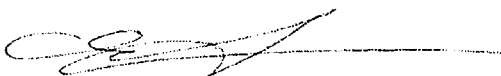
Luvun 3 etsivää nuorisotyötä koskevat pykälät 11, 12 ja 13, jotka käsittelevät nuorten henkilötietojen luovuttamista ja ylläpitoa, ovat tärkeitä, mutta turhan yksityiskohtaista sääntelyä lain kokonaisuuden näkökulmasta. Kehittämiskeskus Opinkirjon ehdottaa näiden pykälien siirtämistä lukuun 5, erinäiset säännökset, jossa jo ovat työpajatoimintaa ja oma-aloitteista ilmoitusoikeutta koskevat pykälät

Lausunnon keskeinen sisältö

Kehittämiskeskus Opinkirjo esittää, että

- 3 luvun 9 pykälän muutetaan siten, että kunnassa oltavan ohjaus- ja palveluverkoston toimijoihin lisätään opetus- ja sivistystoimi
- osaamiskeskukset olisivat temaattisia ja sisällöllisiä toimijoita, eivät edustuksellisia, saati edunvalvonnallisia keskuksia
- lakiehdotukseen sisältyvät etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa koskevat 3 luvun pykälät 11, 12 ja 13 pykälät siirrettäisiin lukuun 5 erinäiset säännökset.

Kehittämiskeskus OPINKIRJO

Minna Riikka Järvinen
toiminnanjohtaja

Jaakko Salo
varapuheenjohtaja